

דבר שני: אם כבר מסוננים מספרים לעתונות -
למרות שיש הבטחת כבוד לא למסור שום דבר לעתונות - לפחות שיסבנו נכון.
המספר נכון אבל האיש לא הבין. אמרתי שהאשראי למסשלה לפי חישוב אחד
עלה 19 מיליון ל"י ולפי חישוב שני - 25 מיליון ל"י, ואילו טי שטר
את זה אמר לטי שאטר: 25%. כל אחד שיש לו הבנה מיניטלית יכול להבין
את ההבדל בין 25 מיליון לבין 25%. זה ענין חסור טאד. זה מסבך אותי
ביחסים עם האוצר. איבני רוצה שיאשימו אותי שאני טוסר לוועדת הכספים
מספרים לא נכונים. או שאנחנו עובדים על יסוד של אמון הדדי וקיום
הבטחות - או לא. אם לא - כל מה שאגיד יהיה נכון אבל לא אגיד את הכל.

הינ"ר י. גורי:

אין צורך לוטר שנגיד הבנק צודק. אין כל
תועלת לברר מי אשם; כולם אשמים. אולם לא
נוכל לבוא בטענה לנגיד הבנק אם בעתיד הוא ינהג אחרו ביתר קטנות וייטבע
למסור מספרים שהוא חושב כי פרסומם טביא נזק לענין. בייחוד שדבר זה
קרה כבר כמה פעמים. מזה יש ללמוד שאין כל תקנה לדבר ואין שום בטחון
שדברים שאינם מיועדים לפרסום לא יפורסמו, גם בצורה ססולפת - ואז הנזק
הוא כפול ומכופל. אם להגא נגיד הבנק או שר האוצר ישאלו אותי אם הם
יכולים לדבר באופן חופשי בפני הוועדה לא אוכל להשיב בחיוב.

י. בדר:

אני טבקש שנגיד הבנק יסביר כיצד קרה
שנ-31 לחודס טרט האחרון הטטשלה היתה
חייבת 15 מיליון ל"י לבנק לחקלאות.

טר ד. הורוביץ:

לו יכולתי להקטין את אמצעי התשלום לא
על-ידי השפעה של מדיניות קשה הייתי טזמן
עושה זאת, אולם אין אפשרות.

אני שב לענין הנדון. ההפרדה בין מדיניות
טונטארית ובין מדיניות כלכלית היא טופרכת מיטודה. הפרדה זו דוטה
למצב טרופא היה אומר: צריך לרפא את הגוף ולא את הלב. הלב הוא חלק
חשוב טהגוף; והפרדה בין מדיניות טונטארית ובין מדיניות כלכלית זה דבר
שאין לו כל יסוד במציאות. אין טונטאריות ולושה, ערטילאית, טופשטת.
זהו הרגולטור של טחזור הדם. אם המחלה קטורה עט טחזור הדם טרפאים את
הלב. זה פירושה של מדיניות טונטארית. האפקטיביות של המדיניות
הטונטארית בתיאוריה הכלכלית איננה טוטלת בטפק, אבל אצלנו חוטבים טיטראל
היא איזה ייצור טיוחד שלא חלים עליו כל חוקים וכללים.

הפעם נשקול את הענין לאור הנסיון היטראלי
וניקח לדוגטה טודל טטויים; הטודל יהיה הטנים 1951 - 1954, תקופה שאפשר
לראות אותה כתקופה טגורה בפני עצמה. בשנת 1951 הגרעון בטטון
המטחרי של הארץ היה 335 מיליון דולר. לקראת הכנת התקציב לשנת 1952
הופיעו המטורדים בדרישות שהטתכטו ב-700 מיליון דולר בערך תקציב טטבע חוץ.
רגע אחד לא היינו בטקט, כל הזמן צלצל הטלפון והוטטרו עלינו דרישות
לקבלת דולרים. לא היה גבול לביקוש של דולרים. יבוא הטחורות הגיע
בשנה ההיא ל-380 מיליון דולר. הגרעון המטחרי שהיה בשנת 1951
335 מיליון דולר ירד ל-278 מיליון דולר בשנת 1952, ל-225 מיליון דולר
בשנת 1953 ול-208 מיליון דולר בשנת 1954. כלוטטר, ירד ביותר מ-100
מיליון דולר בטטך. 3 טנים. היבוא ירד מ-380 מיליון דולר בשנת 1951
ל-323 מיליון דולר בשנת 1952. בשנת 1953 הוא הטתכט ב-289 מיליון דולר
ואילו בשנת 1954 - ב-295 מיליון דולר. כלוטטר, היבוא ירד ב-100 מיליון
דולר בערך. היצוא שהיה בשנת 1951 44 מיליון דולר ובשנת 1952 42
מיליון דולר עלה בשנת 1953 ל-56 מיליון דולר ובשנת 1954 ל-88 מיליון
דולר.

כטובן שהייטוב גדל על-ידי הריבוי הטבעי.
בטטך שלוש הטנים נולדו ונוטפו 120 אלף איש ואילו הירידה איזנה את
העליה. כלוטטר, הייטוב גדל ב-120 אלף נפש ואילו הגרעון והיבוא ירדו
ב-100 מיליון דולר. יחד על כן, ההטפקה ורטת-החיים שופרו. הטיבה לא
היתה שהיו יותר דולרים. המטורדים לא רצו לקבל את ההקצבות שלהם,
האנשים חדלו ללחוץ ולדרוש דולרים.

מה קרה? - היה שינוי במדיניות המונטרית, מה שנקרא המדיניות הכלכלית החדשה, היו הגבלות באשראי, הקפאת האשראי על כל הפקדונות החדשים, איזון התקציב, אי-הוצאת שטר-אוצר, שינוי שער המטבע, דברים אלה שינו את המצב מקצה לקצה. הפיקוח העקיף הוא הרבה יותר יעיל ואפקטיבי מכל פיקוח אדמיניסטרטיבי. כתוצאה מזה יכולנו לבטל את הפיקוחים האדמיניסטרטיביים.

היום אנחנו נמצאים במצב שאינו דומה למצב בשנת 1951, אבל אולי הוא דומה יותר למצב בשנת 1949/50. באחד העתונות אני מוצא היום הצעה לבטל את ההגבלות על האשראי. מדינות גדולות ביותר בעולם אינן מרשות לעצמן זאת, ואצלנו, שהתהליך הזה הוא הרבה יותר חסור, מציעים להרוס את הסכר האחרון.

כעת אקרא באזניכם קטע מדו"ח סטנוגרפי על נאומו של שר האוצר הבריטי בוועידת קרן המטבע הבינלאומית:

אין אמצעי נגד אינפלציה ועליית מחירים אם הוא אינו כולל ואינו מבוסס ומוטת על פיקוח על הספקת הכסף. כל עוד מאמינים שהמטסלה מוכנה לספק את הפיננסים כדי לאזן את הספירלה העולה של ההוצאות - האינפלציה תמשך. מה שנחוץ הוא לשים קץ לאמונה זו, שהמטסלה איננה מוכנה לסרב את הכסף הנוסף גם אם התוצאות תהיינה חמורות ביותר.

כסף בארץ יכול להוצר רק על-ידי מערכת האשראי. כלומר, אם הבנק המרכזי יסרב לתת אשראי-יותר משנחוץ ומוצדק - למטסלה ולציבור - לא תהיה אינפלציה. התקציב אינו יכול להיות בלתי מאוזן ושום אינפלציה לא יכולה להיות. נכון שיש לחצים עצומים, הם פועלים ותוצאתם האחרונה היא שבנק מרכזי אינו יכול לסרב; אולם להגיד שהבנק המרכזי לא יגדיל את אמצעי התשלום ובכלל-זאת תהיה אינפלציה - פירוט הדבר להגיד דבר והיפוכו. הפוליטיקה המונטרית יכולה לסנוע אינפלציה. אולם אם המטסלה מסתבכת בהוצאות גדולות ושכר העבודה עולה, ייווצר לחץ כזה שבנק מרכזי אינו יכול לעמוד בו. אם השכר עולה, אם המטסלה מוציאה יותר מדי כסף, אם האשראי גודל בבנקים והבנק המרכזי צריך ללכת לקראתם, כלומר להרסיף תמיד את הדלק - אז תהיה אינפלציה בטוחה. אז לא נחוץ בנק מרכזי. אפשר לעשות מחלקה טכנית שטדפיסה כסף.

תפקידו של הבנק המרכזי לסרב לספק את הדלק. אז בין הבנק המרכזי, מצד אחד, ובין הציבור והמטסלה, מצד שני, יש טאנק-אז הבנק משתמש באמצעים שהחוק מעניק לו, אולם זה לא מספיק והוא נזקק לתמיכה ציבורית ומוטרית. להגיד, לא בלי שיכנוע - זאת הוא לא יכול לעשות.

כעת אקרא באזניכם קטע על בלגיה:

לא פעם המטסלה הבלגית קיבלה סירוב להגדיל את החוב שלה בבנק הממלכתי שלה ונאמר לה שעליה להסנוע מטיטון אינפלציוני ובלתי בריא מסוג זה. לפי החוק, הקובע את פעולות הבנק הממלכתי הבלגי, נקבע תקרה של 10 ביליון פרנקים בלגיים להלוואות ישירות של הבנק למדינה. כאשר סך החוב גדל ל-11.5 ביליון, נגיד הבנק הממלכתי הבלגי שלח סכתב לשר האוצר, שאפשר להגדיר אותו כאולטימטום, ובו קבע תאריך אחרון, עד יום ג' של השבוע, בו חייב השר להביא לפניו תוכנית מניחה את הדעת כדי לעצור את כל ההלוואות החדשות וכדי להסדיר את ה"אובר דרפט". המטסלה נכנעה, הודיעה על הטלת מסי עקיפין חדשים, בעיקר על דלק, שיכניסו כ-2.5 ביליון פרנקים לשנה. נוסף לכך הציעה תוכנית של הוצאת אגרות מלווה בריבית של 5.5%, שכל הכנסותיו תשמשנה להקטין את החוב לבנק המרכזי עד כדי סכום שיהיה למטה מהתקרה הקבועה בחוק.

נגיד הבנק הממלכתי הבלגי הקודם רכס למוסד זה רפוטציה ראויה לקבועה, על-ידי כך שהוא קיים את אי-תלותו ועצמאותו לגבי הממשלה, ומי שבא אחריו הראה את ההכשרה המצויינת שקיבל טראש בעבודתו בבנק זה.

גדולים

יש מקרים בהם סרב הבנק לתת סכומים/שנדרשו על-ידי האוצר או שהקטין אותם. סגן שר החקלאות, היושב ליד שולחן זה, יכול להעיד על מקרה אחד ליחודת הידוע לו, אולם מי שמעודד עמידה זו של הבנק ואומר: אם הממשלה תרצה כסף תסרב ואל תיתן לה, אינו יכול להציע באותו זמן: תבטלו את כל ההגבלות. צריך להיות יחס קונסרווטי גם כלפי הממשלה וגם כלפי הציבור. הבנק יכול לתת את הכסף שישנו ולא הכסף שאיננו, כלומר הכסף שנחסך. יש זמנים בהם צריך ליצור עודף, פרט למקרה אחד - מקרה של מלחמה. במקרה של מלחמה הבנק המרכזי אינו שולל אמצעים. היה מקרה כזה והוצאו 65 מיליון ל"י בלי לשאול שאלות, ואם טוב תהיה מלחמה - טוב אתן.

י.ש. רוזנברג:

מה ההבדל בין מלחמה והתכוונות לקראת מלחמה?

מר ד. הורוביץ:

התכוונות לאיזה מבצע זה דבר שיכול להמשך

חודש-חדשיים או 6 חדשים; אבל אם זה נהפך

לדבר פרמננטי, לשנים, זה לא יהיה יעיל כי תיהרס הכוונות וכופר ההתגוננות עצמה.

בשנת 1957 עמדתי ביתר הצלחה על המשמר כלפי

הממשלה מאשר כלפי הציבור, אם כי גם כלפי הציבור עמדנו. ואם אני

אומר שיש לצפות השנה לעליה באמצעי התשלום בשיעור 15%, הרי זה הודות

למדיניות זו, למדיניות המונטרית. אחרת המינדקס היה עולה בעוד

3 - 4 אחוז והדולר לא היה עומד יציב כפי שהוא עומד במשך כל הזמן

בשוק החופשי. שאלתי בצירוף ובג'נבה ואטרו לי שהשער הוא בין 2.5 ל"י

ל-2.4 דולר.

י. ספיר:

המציאות היא שהשוק החופשי הוא טובגל ביותר.

מר ד. הורוביץ:

יש פערים שונים. הפער בין רמת המחירים

הפנימית והקיצונית הוא יותר גדול מאשר הפער

בין שני שערי המטבע: השער השחור והשער הושטי. אבל אילו בענים לכל

הלחצים שהופעלו עלינו המצב היה הרבה יותר חסור בשני המסגרות - הפער

בין רמת המחירים הפנימית והקיצונית וכן זה היה נותן אותותיו בשער

השחור.

אני רוצה לתאר באופן סכמטי איך הדבר

פועל. אפשר לתאר זאת כבנין של שלוש קומות. הקומה הראשונה - הוצאות

הבטחון, העליה, המגמה הכללית להעלות את רמת החיים בלי הרף. כל שלושה

לחצים אלה פועלים. כשהם מתחילים לפעול עוברים לקומה השניה - גרעון

בתקציב הממשלה וביקוש אטראי מצד הציבור הגורם לעליה באמצעי התשלום.

השלב השלישי הוא - עליה באמצעי התשלום לרגל הרחבת שני הגורמים הנ"ל.

מסלול יציב

לפעול מפני שהם חייבים לפעול, אלא שהפעולה יכולה להיות בעיני הציבורות,

ויש בידי הממשלה האפשרות לכונן את ההשפעה או לצד אחד או לצד שני.

העובדה שהם מוכרחים לפעול היא חוק כמו ששניים ועוד שניים שורה לארבע.

זה מוכרח להעלות את המחירים או להגדיל את הגרעון במאזן המסחרי.

נוצר כוח קניה חדש, כמות הסחורות בשארית אותה הכמות, ואם לא מגדילים

את היבוא - המחירים יעלו; אם מגדילים את היבוא - יגדל הפער במאזן

המסחרי ויגדלו החובות. הקומה השלישית היא תוצאה מוכרחת ובלתי

מנערת משתי הקומות הראשונות.

הנטיה אצלנו היא לכוון את הלחץ הזה, שנקרא לחץ אינפלציוני, יותר לכיוון של הגדלת הגרעון במאזן המסחרי ופחות בעליית מחירים. מדוע? - ראשית, מפני שיש עוד אפשרות לקבל את הדולרים, עוד מלווים לנו כסף ואפשר להשיג דולרים. אנחנו מבזבזים אותם להחזקת מחירים נמוכים. בזמן האחרון הדבר נעשה חסור טאד. זה גם יצר איזו אמונה מיסטית שתמיד יתנו כמות דולרים כפי הצורך.

סיבה שניה - אצלנו קיימת הצמידות של השכר למחירים. הנטיה הטבעית היא, כדי שלא תהיה התפתחות סטוכסטית, לזרוק עוד מיליון דולרים כבלם בפני עליית המחירים. באופן כזה מגדילים את היבוא, לרגל הגדלת עליית אמצעי התשלום, כל שנה ב-40 מיליון דולר. במשך כמה זמן נוכל לקבל כל שנה 40 מיליון דולר נוספים? - אינני יודע. השאלה היא כמה זמן אפשר להמשיך בצורה כזאת, זה קשור עם הספקת הכסף. המיאוריה הכטותית של הכסף, עטרתה חזרה לישנה, טבחינה זו שהגורם העיקרי הוא הספקת הכסף. הטשק כולו תלוי בזה.

זוהי הפעולה בשלוש הקומות. אין להפריד בין מדיניות מונטרית לבין מדיניות כלכלית. המדיניות המונטרית היא הרגולטור בגוף הכלכלי.

יש עוד טענה שאלה המעלים אותה טאמינים בה, אם כי היא ילדותית ומופרכת מיסודה. אוטורים: הטוב נובע מהמדיניות הכלתית בכונה בענין הרכב האוכלוסיה מבחינת החלוקה בין סקצועות פרודוקטיביים ומקצועות לא פרודוקטיביים; אם נעשה פרודוקטיביזציה הכלתית בסדר. אני יכול להבטיח לכם שאם היום תקימו בתי-חרושת שיכולים להעסיק 20 אלף פועלים מחר תקבלו את הפועלים האלה. אלא אין אנחנו יכולים להקים בתי-חרושת. כלומר, הדפרודוקטיביזציה היא לא סיבה כי אם תוצאה. מדוע יש דפרודוקטיביזציה? - מפני שאין אנחנו יוצרים ויכולים ליצור סקומות עבודה בטידה מספיקה בתעשייה ובחקלאות, כיוון שבשוק הפנימי הגענו ברוב המצרכים לרוויה, ואילו להתחרות אם הייצור החיצוני איננו יכולים. ז.א., ההוצאות המנופחות אינן מאפשרות לנו להרחיב את הייצור.

א. בהיר: מדוע מגדילים את היבוא?

מ. ד. הורוביץ: אי אפשר למנוע יבוא אם אותה טחורה שמייצרים בארץ עולה רק רבע, בשוק העולמי, טחורה בארץ. חוקי ההתחרות חלים גם על השוק הפנימי, אם כי לא בעוצמה כזאת.

אני חוזר ואומר שהטיבה לדפרודוקטיביזציה היא בזה שאין אנו יכולים להרבות במספר סקומות העבודה מפני שתנאי הייצור שלנו אינם בעלי כושר התחרות. הטוב אינו רע מפני שיש דפרודוקטיביזציה, אלא יש דפרודוקטיביזציה מפני שהטוב הוא רע.

דבר שני: אם נבדוק באילו ארצות הסירותים מהווים אחוז הכי גבוה, נראה שאחוז גבוה ביותר של סירותים לעומת מקצועות פרודוקטיביים יש בארצות הספותחות ביותר. בארצות אלה הפרודוקטיביות של האדם העובד היא כל-כך גבוהה שיש עודף הכנסה והוא יכול להרחיב את הסירותים מפני שרמת-החיים שלו עולה. אצלנו זה לא נובע מפרודוקטיביות גדולה אלא מניפוח ההכנסה האינדיבידואלית וטנחנו עושים זאת על-ידי אכילת ההון שבא מחוץ לארץ. לכן, הנשנים שאוטורים שלא צריך לפגוע בהכנסות האינדיבידואליות אבל צריך לשנות את הרכב האוכלוסיה אוטורים דבר שהוא חסר כל הגיון.

לענין המחירים. בטעם של הספקת כסף
 עודפת המחירים מוכרחים לעלות. אתן מודל מסויים. נניח שאנחנו 15
 איש היושבים סביב השלוחן הזה. נשים על השולחן מספר ככרות לחם,
 מספר עגבניות וכמה כוסות חלב, ולא נרשה לאף אחד לאכול. כל המצרכים
 יהיו סגורים ובידי מישהו יהיה המפתח. אחרי שכולם ירעבו כמה ימים,
 אם לכל אחד יש 10 ל"י בכיס אני מבטיח לכם שהמוכר יוכל לקבל עבור
 המצרכים האלה 150 ל"י. ואם בזמן הזה מישהו מהבנק יכנס ויתן לכל אחד
 עוד 10 ל"י - מחיר המצרכים יעלה פי שניים. כלומר, נפח הכסף ונפח
 המחירים משתווים, פרט להבדל הקטן של החסכון. אפשר כטובן לעשות
 סלקטיביות ולקבוע שהעגבניות יעלו פחות מהלחם, אולם רמת המחירים הכללית
 מוכרחה לעלות באותה מידה. הרעיון שאפשר להוסיף כסף ולהחזיק מחירים
 נמוכים הוא בלתי הגיוני.

אם במשק עצמו נוצר כוח-קניה עודף, ואתה
 ממשיך להחזיק את המחירים קבועים - אתה יוצר אינפלציה כנושה שאחר-כך
 מתבטאת ביתר חריפות והרסנות. אז נוצר שוק שחור שהוא קורקטיב נכון
 של עירות המחירים וסילופם במשק. יכול להיות שבמקרים מסויים זה
 יכול להיות הכרחי או נחוץ, אבל בדרך כלל לראות את המחלה בעליית
 מחירים, שהיא קורקטיב לחוסר שיווי-משקל במשק - זה לא נכון.

יש אומרים: תרחיבו את האטראי אבל תחזיקו
 את המחירים קבועים. ז.א. שהם אומרים: תוסיף כסף למשק אבל תחזיק את
 המחירים נמוכים. באופן כזה הם מעוותים את טבעה המחירים וגם מגדילים
 את התצרוכת, וזה יכול להיות על חשבון היבוא, על חשבון בזבוז הר רבות
 או על חשבון הגדלת החובות במטבע חוץ.

בכלכלה יש שני דברים יסודיים: תיאוריה
 של הכסף ותיאוריה של המחירים. היום יודעים שהתיאוריה של המחירים היא
 הקשה, אבל את הדברים האלמנטריים צריך להבין. לא קיים מושג כזה של
 מחיר הוגן. המחירים נקבעים על-ידי ביקוש הצרכן. הצדק וההגינות הם
 ביטוי של בחירת הצרכן וזה הדבר הצודק ביותר.

י.ש. רוזנברג:
 אם יש ייצור עודף הביקוש ירד. כמו כן,
 מה בקשר ל"סטלאי-מקום": אם אתה נותן
 מצרך אחד במקום מצרך אחר אתה יכול להוריד את הביקוש.

מר ד. הורוביץ:
 הביקוש לא ירד אלא ישארו עודפים. הביקוש
 הכולל תלוי בהספקת הכסף סיבוס החסכון.
 הביקוש לסחורה מסויימת תלוי בהעדפת הצרכן. העדפת הצרכן או "סטלאי-מקום"
 יכולים לשנות את הסלקציה, אבל הביקוש הכללי לא משתנה.

אני מניח ש-120 חברי-הכנסת הם יותר
 חכמים מאשר 2 מיליון היהודים בארץ, אבל אפילו יהיו גאונים הם אינם
 יכולים לדעת דברים שלא עוסקים בהם, כלומר, אדם שהוא פחות חכם בדרך-
 כלל - כמוני - יכול לדעת יותר בעניני כספים. בנובמבר 1956 הוצאו
 מהבנקים, עקב טבע סיני, 30 מיליון ל"י שהוזדמו למשק. בטשך חודש
 ימים קיים היה טבע פוליטי מעורפל והאדם העדיף להחזיק את הכסף בטזומנים.
 זה פועל כפצצת-זמן, כי אחרי שינוי הסיטואציה הכסף הזה פורץ ונתחיל
 לפעול. בזמן שהוא היתה תוספת של 30 מיליון ל"י בסוק. כפי שידוע לנו
 הטמטלה הוציאה אז מאות מיליוני לירות וזרקה אותם לשוק. יתר על כן,
 אני ידעתי שהטמטלה לקחה אצלי כמה עשרות מיליונים כדי לשלם, בקשר
 עם המבצע, לתחבורה, ל"תנובה" וכו'. כלומר, מכל הצדדים זרם כסף למשק.
 ידענו שברגע זה הטעם הטובון הוא בעשרות מיליוני הלירות שפעלו כפצצת-
 זמן והסדיניות אז היתה צמצום האטראי. ועדת הכספים איננה יכולה להכנס
 לכל הדברים הסורכבים והיא אמרה: יש סלחמה, צריך לתת לאנשים כסף.
 זו היתה המגמה, מגמה נאיבית, בניגוד לכל צרכי המשק, ואפילו
 האנשים שקיבלו כסף אטרו שזה היה מסגה. אז כל חבר-כנסת מתחרה עם
 השני, כל מפלגה מתחרה עם השניה, כל אחד רוצה להראות שהוא משיג יותר.

כטובן שזה טבעי, אילו אני הייתי חבר-כנסת הייתי פועל גם-כן כך, אבל בזמן של עורך כספים, של ליקוידיות סופרזת, של הזרמת כסף עמוסה על-ידי המטטלה בקשר עם המבצע אתם הוספתם אשראי שבכלל לא היה בחוץ למסגרת.

5 סיליון.

י. ספיר:

מר ד. הורוביץ:

5 סיליון מפני שהתנגדתי לכך. לא יתכן שבנק מרכזי בחלוקת האשראי לא יהיה בתוך לטיקול פרופסיונאלי-כלכלי. צריך להיות בטחון בבנק ששיקוליו הם אובייקטיביים ויש רצון לשמור על אינטרס המדינה. אם יש אכזריות כזו לא צריך להרשות שלחצים פוליטיים ישפיעו על ענין פרופסיונאלי-טקצועי. לא צריך לעוות את התמונה על-ידי לחץ פוליטי. כי הלחץ לקבל אשראי לזמן קצר, בעת אינפלציה, הוא עצום מפני שאין עסק מזהיר מזה.

חה"כ סוזאייב אמר שיש בדברי נימה פילוסופית של פטליזם. אני רציתי להראות שאיננו צריכים לעשות לעצמנו את המלאכה כל-כך קלה. לא צריך לבחור שיער לעזאזל, אותם 15 חברים היושבים במטטלה, ועליהם להטיל את כל האשמה. המטטלה היא פונקציה של כל הכוחות הפועלים במדינה. אם לא יהיה אסון למטטלה, בציבור ובמדינה, היא אינה יכולה לפעול. אם אין קואופרציה עם גורמים אחרים המטטלה איננה יכולה לעשות דבר, היא זקוקה לתמיכה עממית רחבה. אנחנו סוכרתיים להחליץ מהמצב ולסלק כמה מסיבותיו האובייקטיביות ולכך דרושה קואופרציה ושיתוף פעולה. אי-אפשר מצד אחד לטעון למדיניות נכונה ומצד שני, כמסופיע איזה תקציב, לשכוח את כל הכללים האלה שעליהם אנחנו מדברים בדבנו על גידול מטבעי התשלום.

בימים האחרונים שמחתי מאוד לעסוק בסני אנשים דבר-מה שנעם לי לשמוע. אחד היה יו"ר מרכז הקבלנים. הוא אמר לי: הציבור מתחיל להבין שהמדיניות הזאת היא לא נוחה אבל יש בה הרבה טן הנכונות. השני היה ראש המטלחת האמריקנית שבאה בקשר עם הקטת... הוא אמר לי: אוטרים עליך שאתה איש קשה, אבל יש הרבה צדק בטה שאתה עושה. כלומר, לולא המדיניות הזאת שהיא קשה היינו נמצאים היום במצב הרבה יותר חסון. אסננס היא לא פתרה את השאלות, אבל עמדה כמחיצה בפני התמוטטות הרבה יותר קשה.

אני עובר לענין היטלים פיסקליים. בניה של כפר פער, אנחנו יודעים שיש פער בשער המטבע, במקרה כזה יש שלוש אפשרויות ראשית, שגם המטטלה וגם התווך, בין אם זה בעל בית-חרושת או יבואן, לא יקחו לעצמם את כל ההפרט אלא יתנו אותו לצרכנים. כלומר, אם אנחנו נטכור את הדולר ב-1,800 ל"י עבור הפלסטיקה, למשל, ניקח את המכס הרגיל ובעל-בית-החרושת יקח לעצמו את הרווח הנורמלי, ברור שזו תהיה סובסידיה לצרכן אשר "יבלע" פלסטיקה בלי סוף. מי מסקבל רשיון יבוא טוסיף את ההפרט. אם יש פער כזה שהצרכן אינו מסקבל אותו כבר סוטב שיקבלו התווך. אבל אני אוטר שגם הוא לא צריך לקבלו, זה מגיע למטטלה. למרות שהוצאות המטטלה לבטחון ולעליה הן קונסטנטיות היא סוכרת בסובסידיה דבר כזה, נותנת רווח דיפרנציאלי ומדפיסה כסף לתקציב הבטחון; אבטורד יותר גדול מזה לא יכול להיות. אבל אצלנו יריסו צעקה עצומה וכל אחד מאטין שהמטטלה עושקת אותו. בפלסטיקה היה עוד דבר תמוה: תארו לכם שבישראל יש יותר מ-70 בתי-חרושת לפלסטיקה. הדבר לא נקבע על-ידי השוק אלא כל אחד מסקבל מכסה של חומר גלם. שלושה בתי-חרושת יכולים לספק את כל התצרוכת, אבל מחלקים חומר-גלם ל-70 בתי-חרושת והקטנים מתקיימים על זה מסקבלים את המכסה במחיר המלאכותי וטררויחים את הרווח הדיפרנציאלי. אין אפילו ענין של ייצור. אני חושב שהמטטלה עשתה פה דבר צודק מאוד, היא אסרה: כל אחד יכול להביא כמה שהוא רוצה, ליברליזציה של היבוא, המחיר הוא מחיר השוק. אז נשארים בתי-חרושת אלה שיכולים להתחרות במחירים נורמליים. כי נוצרו פנסיונרים שמתקיימים על מכסות. ברור שכולם הקימו צעקה. לך ותסביר את הדבר המורכב והמסובך של פער בין מחיר פנימי וחיצוני ופער בשער המטבע לציבור. אם חברי-הכנסת צריכים להיות יותר חכמים משני סיליון היהודים האחרים הם צריכים להבין זאת.

האם אפשר להוריד את המחירים חזרה למצב הנורמלי?

א. כהן:

המחירים צריכים להיות בהתאם לרמת המחירים הכללית.

מר ד. הורוביץ:

י. ספיר:
ככל שאתה מצדק יותר בזה שהממשלה צריכה לקבל את הפער, את הרווח הדיפרנציאלי, את תגיש לכך טכנולוגיה שהגורמים בהעלאת המחירים אינם תלויים בזה שהממשלה מצטרף להגביל כל עליה של מחירים עם רווח דיפרנציאלי.

מר ד. הורוביץ:
היתה כמות סוגגלת של חומר גלם והיצרנים התגבלו לטחור וקיבלו את הרווח הדיפרנציאלי. הרווח הדיפרנציאלי של אלה העובדים בצורה יעילה היה גדול מאוד לעומת אלה שעבדו באופן בלתי יעיל ורווחם היה קטן מאוד.

כעת אעבור לשאלתך של מה"כ דיין. הוא שאל האם איננו יותר מדי פסימיים. אנחנו אמרנו שהכנסנו 3000 מיליון דולר, ההשקעות נאסדות ב-2000 מיליון דולר ובערך כ-800 מיליון הוצאו בתצרוכת. ב-2000 מיליון דולר ההשקעות נכלל כל דבר שהוא בגדר השקעה ולפי חשבון ליברלי ביותר. לדוגמה: אם קק"ל נטעה עצים כדי להעסיק פועלים, הוצאה זו נכללת בהשקעות. אם בונים בית, סוללים כביש, מקימים בניין האוסה או בניין הרבנות הראשית, הוועד הפועל של ההסתדרות וכו' - כל אלו הם השקעות. גם עבודות בלתי פרודוקטיביות נכללות בהשקעות. כלומר, הטענה של עליה היא מופרכת. יש ענין של קיום מספר אנשים שבכלל אינם עובדים, אבל אם הם יוצרים משהו, ויהיה זה הדבר הטוב ביותר, הדבר הזה נכנס בחשבון ההשקעות.

לגבי הבטחון יש שני סעיפים, שאחד מהם הוא נשק, וזהו סעיף שאינו נכלל בשום חשבון סטטיסטי מובנים. 3000 מיליון הדולר אינם כוללים את הרכש. כסובן שהם כוללים ההוצאות האחרות של הצבא, כי חיילים יש בכל מדינה, אפשר להגיד שאצלנו יש יותר באופן יחסי אולם צבא, כריאות, חינוך - כלומר חיילים, אחיות וטורים - אלה שירותים שישנם בכל ארץ, וצריך להביא בחשבון רק את ההפך. צריך להביא בחשבון רק מספר החיילים העולים על היחס הטקוובל בארצות אחרות. 3000 מיליון הדולרים כוללים את כל הסכומים החל מסאי 1948 עד 31 בדצמבר 1957. אני חוזר ואומר שמספר הזה איננו כולל את הנשק. בגד המספר הזה יש השקעות כוללות בסך 2000 דולר. ז.א. מיליארד דולר, הלא.

מתי המחסור בכוח העבודה שיטש טגבלה להרחבת הייצור בארץ? לא צריך להאשים את הבטחון בטה שהוא אינו אשם. בענין זה הבטחון חף מפשע. אנחנו אשמים ולא הבטחון. במיליארד דולרים זה יש כסובן חלק לבטחון אבל זה לא הכל.

מה שצריך הוא רצון טוב, הנהלת טסק נבונה והעלאת הייצור, ואז נוכל לטמן גם בטחון וגם עליה. כדי לקלוט עליה, להתגבון ולבנות טסק בריא צריך לרצות בכניית טסק בריא.

י. בדר:
לטה צריך לקיים את הפער?

מר ד. הורוביץ:
שאלה זו איננה שייכת לענין והיא שאלה שאין ספנים אותה לשום נגיד של בנק סטלכתי.

היו"ר י. גורין:
אני מציע לסכם את הדיון בהצעת החלטה הבאה: (קורא הצעתו)

א. בהיר:

אני מציע שכל ההצעות יודפסו ויוגחו על שולחן הוועדה.

י. בדר:

אני מציע הצעה פשוטה: הוועדה שמעה סתוך דאגה את הדו"ח של נגיד בנק ישראל ואת הערותיו הנוספות. הוועדה מטליצה בפני נסיאות הכנסת לקיים דיון בענין זה, לאור העובדה שתוך 40 חודש עלו אמצעי התשלום במדינה ב-80%.

אף פעם לא הצבעתי בעד סאמר; הטאמר שהיו"ר הקריא אינו יכול להתאים להצעה זו.

היו"ר י. גורי:

אני סוכן להתפשר אתך אם תהיה סוכן לוותר על הצעתך לדון בענין זה בכנסת.

י. בדר:

אני חושב שעיקר הדבר הוא בדיון בכנסת, סאמר שבארבעה דו"חות הנגיד סעלה אותן הצעות והסלצות, ברור שהפרוצדורה הנוכחית איננה סועילה. אני חושב שמר הורוביץ יסכים בלבן אתי, שוועדה זו, לאור ההחלטות שקיבלה ועוסדת לקבל בעתיד איננה רשאית לקבל את הצעתו של היו"ר. אני חושב שיש טידה של חוסר עקביות שאיננה לגיטימית. לכן אני תובע דיון בכנסת.

היו"ר י. גורי:

הכנסת דנה בנושא זה כטעם בכל ימות השנה. אם סר האוצר יביא היום את התקציב הנוסף, חה"כ בדר ינאם אותו נאום שהוא מתעתד לנאום אם תעמוד בעיה זו כסיוחד לדיון בכנסת.

אשר לקיצור הטסקנות, אני סוכן לקצר את הצעת-הסיכום שלי. אבל חושבני שוועדת הכספים חייבת לסכם את הדברים גם אם לא באריכות.

י. ספיר:

אם לקצר אפשר לומר שמאשרים את הדו"ח ומצפים שבדו"ח מס' 5 לא יחזרו אותם הדברים על-סנת שלא נצטרך לחזור על אותן הסלצות. עלינו להחליט מה אנחנו רוצים? נניח שתקבל הצעה סקוצרת, תהיינה הצעות נגדיות והן תונחנה על שולחן הכנסת.

היו"ר י. גורי:

לא על שולחן הכנסת אלא על שולחן העתונות.

י. ספיר:

טכל טקום הטסקנות יהיו סונחות באיזו פינה. הדיון על התקציב הנוסף בתוך בטסגרת אחרת מאשר בנושא סרכזי כזה. שנית, דיון על תקציב נדון סראט לכשלוך מפני שצערך תחת סימן החלוקה בין אופוזיציה לקואליציה, ואז הדיון על טדיניות הכלכלית היא תוספת לוואי על-סנת שהאופוזיציה תתקוף את הקואליציה. נגיד הבנק הדגיש את הלחצים של כל מיני גורמים הטונעים בעד הנהלת טדיניות נכונה. על כל פנים יש שכבה רחבה של אנשים שיוצרים לחצים פוליטיים ודוטני שהופעה בכנסת וויכוח שלא יהיה כבול ולא ייערך לשם עשיית הון ספלגתי יכול לתרום סאד לשכנוע דעת הקהל. לוויכוח כזה יהיה ערך הרבה יותר גדול אם הדברים ייאסרו לקהל על-ידי הכנסת כולה, לא לפי החלוקה של קואליציה ואופוזיציה.

היו"ר י. גורי:

בהצעתי חסר סעיף סברצוני להוסיף אותו. יש לציין ברצון שנגיד הבנק אסר כי ישנם סימנים טעודדים בזמן האחרון, ואף-על-פי-כן אנחנו מגיעים לאותן טסקנות.

אילו הטצב הורע אז היה צריך

להכות בפעטון האזעקה ולהעלות את הבעיה בפני הכנסת. ידוע שעצם הצגתה של הבעיה בכנסת נותן לה רזוננט עצום בפנים ובחוץ. טטום שיש

בדיון כזה אימפליקציות בלתי רצויות לכולנו, מבחינת הרזוננס של הצגת
הבעיה טעל בטת הכנסת - כי זה נקרא להכות בפעטון האזעקה - לא נראית
לי הצעת חה"כ בדר. על-ידי הקמת מהומה אינני מתקן דבר אלא מוסיף יותר

י. בדר:

בעצם הגשת הדו"ח יש משום אזעקה,
והוגשו לנו כבר 4 דינים וחשבונות במסך
40 חלשים. אם יהיה דיון בכנסת אציע לסייעתי כי הדיון יהיה אישי
ויהיה חופש הבעת דעה. אציע שנפנה לכל הסייעות בהצעה כי הדיון יהיה
חופשי ואישי.

סר ד. הורוביץ:

כל החלטה של ועדת הכספים התווכח
בהטלצותי יש לה ערך עצום ומעשי. זה
אני יושב טול טוטדות שונים, בנקים,
לא ענין אבסטרקטי ומופשט. ותמיד כל כמה שאני יכול לצאת מבידיות
קיבוצים, קבלנים, בעלי תעשיה, ורמי יושב טול טוטדות שונים, בנקים,
הרי יש לזה ערך עצום. אינני יכול לדרוש זאת, אבל כל יזלזלו חברי
הוועדה בהמלצות ובסכומ. זה מקל על הנהלת מדיניות נבונה.

אשר לדיון בכנסת יש לי חששות. לדיון
כזה יש שתי אימפליקציות - פנימית וחיצונית. המצב שלנו, לרגלי המטבח
בבורסה האמריקנית והמצב של הרזרבות שלנו איננו מזהיר. כעת עומדת לדיון
בקשתנו לבנק ליבוא וליצוא, ודיון בכנסת לא יוסיף לנו כוח.

אשר לאימפליקציה הפנימית, הגענו לכך
שהתייצב שער הדולר החופשי, אפילו הוא ירד, ולא נראה למוצדק לערוך
דיון דווקא עכשיו כשהצלחנו לאטצם את הספקת הכסף. בעקבות הדינים
והחשבונות הקודמים לא נערך דיון ואם הוא ייערך עכשיו כל אחד יחשוב שקרו
משהו. אני בטוח בכנותו של חה"כ בדר ובכוונתו לוו יכוח לא סיעתי. א
אינני בטוח אם זה יתגשם כשיעמוד כבר הענין לדיון.

א. בהיר:

עכשיו אנחנו משקיעים סמטצים גדולים
כדי להשיג אמצעים לצרכי פיתוח ולכל
הצרכים שדובר עליהם. אנחנו עומדים בסו"ס לא רק עם הבנק ליצוא-ליבוא
אלא גם עם הממשלה האמריקנית בקשר למענק. שמענו על הקשיים שהתעוררו
בתוך הממשלה האמריקנית הנוצאת בארץ, על כך שמנסים להשתמש בגיטוקים
של אימפלציה ושל הגדלת הצריכה כדי לשלול את תביעתנו לקבל אמצעים.
זהו ניטוק מכריע נגד ויכוח פוטבי בכנסת.

יש גם ניטוק כלפי פנים. יש בעיה של
קניות ושל חסכון, אסור לנו לשכוח זאת. בשנה שעברה הציבור הרחב
רצון לחסוך ולקנות ניירות-ערך. ויכוח פוטבי בכנסת יכה אותנו גם
בחזית הפנימית.

ס. חזני:

אני בדעתו של הנגיד, שטוב לרשום זאת
בפני עצמנו ובל נזלזל בסיכום ועדת הכספים
ראשית כל זה יחזק את עמדתו של הנגיד ויכולתו לעמוד נגד לחצים שונים,
אם מצד הציבור ואם מצד הממשלה, כי תהיה לא מסענת פרלמנטרית נוטפת.
וגם בפני הוועדה עצמה, בענין כלשהו, יכול הנגיד לנפנף בסיכום הזה.

ז. צור:

אני מתנגד לדיון סיוחד בענין אמצעי
התשלום, בעיקר מפני שאין להפריד את שאלת
אמצעי התשלום מבעיות המשק בכללן. כיצד אפשר לוטר שעל תקציב יהיה
ויכוח סיעתי ועל העליה באמצעי התשלום ויכוח אישי? העליה באמצעי
התשלום היא תוצאה מהפעולה המשקית הכללית. אני בעד זה שנדון על אמצעי
התשלום בקשר עם בעיות המשק. כשנדון על התקציב הנוסף אפשר לדון גם
על אמצעי התשלום.

אינני הושב שאנחנו זקוקים להחלטות של רישון עצמי. עליית אמצעי החלום אינה נפרדת מבעיות המשק בכללן ואינני חושב שפעם נקבל סיכום כללי בקשר עם מדיניות כלכלית הקשורה עם עלייה באמצעי החלום, ובעוד חודש נדון על הקציב ונאמר דברים אחרים.

אילו עליית אמצעי החלום הייתה מהיבט הולשה מיוחדת, נאמר: הקפאת האשראי או הפסקת האשראי לאוצר, הייתי תומך בסיכום מיוחד, אבל מאחר שכולם אומרים שמצבנו הוטב - אם כי אינני כל-כך בטוח בזה - מאחר שכולם מניחים הנחה זו ואין הצעות שונות וכל ההצעות מטתכמות בפורמולות כלליות מאד - אני מתנגד להחלטות כאלה. אינני יודע מה רוצה הה"כ חזני שינפנפו לנגד עינינו. האם הכוונה היא להורדת שכר העבודה? בקשר עם התקציב למה הכוונה? בעוד חדשים נדון על תקציב הפיתוח ואני הושב שגם חבר-הכנסת חזני יאמר דברים שונים מאשר אמר עכשיו. אינני חושב שוועדת הכספים צריכה לקבל החלטות כשאיננה בטוחה למה היא מתכוונת באופן ממשי. הושבני שמספיק לסכם כי ועדת הכספים קיבלה לחשומת-לבה את הדו"ח.

היו"ר י. גורי:
לפי דעתי אין לקבל את הצעת הה"כ צור, כי הוועדה שמעה וקיבלה את הדו"ח לחשומת-לבה. אני מתחזק בדעתי שבסיכומנו צריך לומר יותר מאשר שני סטפטים. מכל מקום לא היום נסכם כי אם בישיבה נוספת.

אח שאריח הזמן נקדיש לקבלת אינפורמציה על הפיקוח על הבנקים.

מר בר-יוסף:
ראשית אמסור אינפורמציה בקשר למקרה בכפר-סבא. כידוע אנחנו עורכים בדיקות שיגרתיות של ספרי האגודות והבנקים. בבדיקה שנערכה לפני הדשים בחפרי האגודה בכפר-סבא נתברר שהמאזן שהם ממציאים מדי חודש בחודשו לא היה כשורה. כשניסו לערוך מאזן לפי המסמכים של הבנק לא יכולנו לאזן את המאזן, חסר סכום כסף. לאחר שהמנהל המציא כרטיסי חשבונות הן מצד הפקדונות והן מצד האשראי חסרו כ-90 אלף ל"י לאיזון המאזן. עמלנו במשך שלושה שבועות וביקשנו שימציאו המברים או החשבונות החסרים, אולם כיוון שלא הצלחנו - והיה חשש של מעילה בטכום גדול - נאלצנו לפנות למשטרה. לפי פקודת הבנקאות כל מנהל חייב להמציא כל הספרים והמסמכים. גם המשטרה, כשחת חילה בחקירה, נתקלה בקשיים מפני שהמנהל לא שיחף פעולה. אולם חוץ החקירה התברר כי הוא זייף ערבניות ונתן הלוואות שלא השתקפו בספרים, שילם צ'קים של קרובים וידידים וכו'. המשטרה לא רצתה לאסור את האיש מיד, כדי להוציא ממנו את כל הפרטים לפני שהיא מביאה אותו לדין.

לפני שמסרנו את הענין למשטרה ערכנו פגישה עם רשם האגודות ועם יו"ר מרכז בריית פיקוח, כדי לברר מה הם הצעדים שעלינו לנקוט. דעתנו הייתה שאין ברירה אלא לפנות למשטרה. אחרי שהדבר נתגלה למשטרה הוא לא נטאר בטוד, מפני שהברי ההנהלה והפקידים מסרו לקרובים כי מוטב שיוציאו את פקדונותיהם. אז הוציאו סכומים ניכרים והיה מאב שהקופה נטארה בלי כסף, לכן ניתנה הוראה לסלם רק 50 ל"י לכל מאקיד. במצב כזה אין כל ברירה, אם אין מוסד המוכן לחמוך בבנק, אלא לבקש צו פירוק. כל בינתיים אנשים יכולים להמטיך ולהפקיד כספים ולסבול הפסדים.

מרכז בריית פיקוח שהיה אחראי על הביקורת התכנס לישיבה, לפני שניתן צו הפירוק, וקבע שהם אינם יכולים לבוא לעזרת האגודה שהייתה מטר נפת אליו. הם פנו לרשם האגודות וביקשו צו פירוק, כדי להגן על המפקידים. היום יש שני מפרקים המסתדלים לערוך מאזן. ההערכה היא שיהסרו 100 - 150 אלף ל"י והם אינם יכולים להטביר לאן נעלם הכסף.

בנק ישראל יכול לערוך ביקורת שיגרמית.
הוא מוכרח להסתמך על הביקורת שנערכה על-ידי מבקר החשבונות. ואמנם
נערכה ביקורת על-ידי מבקר חשבונות. כאן היחה רשלנות מצד מרכז בריח
פיקוח, התברר שגם בביקורת אחרות היחה רשלנות, והמסקנה היא שיש לעשות
משהו כדי להבטיח שכל ביקורת שתיעשה להבא על-ידי רואה חשבון איזה
שהוא תהיה יעילה, מפני שהביקורת של הבנק המרכזי, תהיה טובה ביותר,
אינה יכולה להיות תחליף לביקורת של רואה חשבון. כמו-כן ההנהלה
צריכה להיות מורכבת מאנשים ישרים המקירים את המקצוע. כל ביקורת
של בנק מרכזי אינה יכולה להיות תחליף להנהלה של אנשים ישרים היודעים
את המקצוע והמקירים את המצב.

מהו מצב האגודות לאשראי בדרך-כלל? -

כאשר הבנק המרכזי קיבל על עצמו את הפיקוח היו 94 קופות לא ידעו
מיום הווסדן ביקורת מהי. למעלה משנה היינו צריכים להסדיר הגשת
דינים וחשבונות מטודרים. כיום נשארו 65 אגודות מתוך 94, וחלק
גדול מהאגודות האלה אינו יותר מאשר קופות קטנות, הייתי אומר קיוסקים
קטנים, בהם יושבים עסקני ציבור, שלפעמים לא משתחפפים בהחלטות. הנהלת
העניינים נעטיח על ידי המנהל והפקידים, ולא חמיד העבודה נעטיח כראוי.
אילו לא בנק ישראל, שהתחיל בביקורת זו, מצבן של האגודות יכול היה
להיות הרבה יותר חמור. המקרה של כפר סבא היה נמשך עוד שנה או שנתיים,
ואז המעילה היחה עולה בטכומים יותר גדולים. המקרה של כפר סבא שימש
דוגמה טובה, לדעתי, לאגודות אחרות אשר השתמשו בדרכים לא מקובלות,
גילגלו אִקים בטכומים גדולים וכו'. המקרה הזה עלול להביא להבראה
במוסדות בנקאיים קטנים.

נגיד בנק ישראל עומד למנות בימים הקרובים

ועדה המורכבת מאנשי מרכז בריח פיקוח, רשם האגודות והמפקח על הבנקים,
כדי לזהא חקור ותגיש את המלצותיה מה הם הצעדים שיש לנקוט. כמו-כן
נצטרך להגביר את הפיקוח על אגודות אלה. יש לעשות הרבה בשטח ההדרכה.
בהנהלות הבנקים האלה יושבים אנשים שאין להם מושג בניהול עסקים.

כמו-כן צריך לחקן את פקודת הבנקאות, כדי

לחה לנו סמכויות יותר גדולות, אם כי הסמכות עד עכסיו לא הפריעה לנו
בביקורת. אולם אל היחלו יותר מדי בחוק, חוק יכול להיות מסגרת אבל
הוא כשלעצמו אינו פותר בעיות. אני חושב שהוועדה שתמונה תמליץ על
מיזוגים בין האגודות כדי ליצור מוסדות יותר ציביים וכן תידאג שהביקורת
תהיה יותר יעילה ובראש המוסדות יעמדו אנשים היודעים את המקצוע.

בבנק הכפר-סבאי,

אשר למפקידים, לפי המקובל כל מי שמקבל
הלוואה אשראי על סכום פי עשרה מהמניות שלו. יש בדעתנו לפנות לרשם
האגודות ולפעול בכיוון זה כדי שהמפקידים לא יטבלו.

למנהל עצמו יש איזה רכוש?

הינ"ר י. גורי:

אומרים שהוא הקים בנין של 30 אלף ל"י;
המטרה הצטרך לבדוק זאת.

מר בר-יוסף:

המקרים בבאר-טבע ובראשון-לציון - האם הם
חופעות דומות?

ז. צור:

בפגישות עם מרכז בריח פיקוח אנחנו הזהרנו
אותם לפני המעשה. אנחנו הזהרנו אותם בקשר

מר בר-יוסף:

לבאר-טבע. אשר לראשון-לציון אינני יכול להגיד אם שם יש מעילה,
ביח-המטפס יצטרך לקבוע, אבל היו העברות של רווחים לחשבונות המנהלים.

מכל מקום שם לא היה זעזוע, בו בזמן שבכפר סבא האנשים התחילו להוציא את הפקודונות ולכן נגרם הזעזוע.

מ.ד. הורוביץ:

לבנק ישראל הועברה הסמכות של פקודת הבנקאות כדי לשמור על האינטרסים של המפקידים. בנק אינו חנות מכולה, הוא אחראי על כספים ועל אינו לשמור על האינטרסים של המפקידים ושלא יהיו מעילות. המפקח על הבנקים פועל בסמכות פקודת הבנקאות אשר, על פי החלטת הממשלה, הועברה לבנק ישראל. הוא אינו פועל בכוח חוק בנק ישראל.

אנחנו מאד מאד אגים מכך שבסך 4 שבועות היו 4 מקרים המראים כי המצב אינו כשורה. מקרים אלה קשורים בהזנחה וברשלנות. ברור שהיה מזל כי גילינו את המעילות, שהצוות של רואי חשבון גילה זאת, אחרת ההפסדים היו גדולים ואנשים הפים מפסע היו טובלים.

כעת אהזנו בשני הקאות. נפגשנו עם מרכז בריית פיקוח והם הודיעו שלא היה פיקוח יעיל. הבטיחו לארגן מחדש את מחלקת הביקורת ויחד עם זאת הסכמתי למנות ועדה אשר תבדוק מה אפשר לעשות באופן פרזיטיבי. מצד שני המפקח על הבנקים בודק מה שנחוי לבדוק. איננו מעונינים שתוצר אורירה שהקואופרטיב כולה אינה בסדר. אנחנו ממשיכים בביקורת ואם מתגלה משהו לא כשורה מוטרים למסורה. אם מתגלה שמצב האגודה חלש, לא מתוך מעילה, אנחנו מסתדלים לעזור לה על-ידי מיזוגה עם אגודה אחרת.

א. כהן:

השאלה שעומת לפנינו היא האם לא נכשלה שיטת בריית פיקוח על אגודות קטנות. ואם החשובה היובית אולי יש מקום לנקוט אמצעים. יחכן שצריך לקבוע כי אין מיסדים בנק אם אין לו הון מינימלי, שייקבע, או שבנק קטן אינו יכול לעמוד ברשות עצמו אלא זקוק לאפוסטרופוס.

הוועדה שתמונה על-ידי נגיד בנק ישראל לדעתי לא צריכה להיות מורכבת מאנשי בריית פיקוח, הם צריכים רק להופיע מעדיים. בנק ישראל חייב לתח את דעתו על שיטה של פיקוח ממלכתי על אגודות.

מה עם רואה החשבון טאייסר עד עכשיו מאזן הבנק בכפר-סבא? האם לרואי החשבון יש אחריות לפי החוק?

מ.ד. בר-יוסף: יש להם אחריות פלילית.

א. כהן:

המאזן המזויף של בנק כפר סבא נחתם בידי רואה החשבון. צריך לברר איזו פעולה מופשית אפשר לנקוט בנדון זה.

א. בהיר:

כפי שנמסר לנו יש כיום נארץ 65 אגודות. אינני יודע מהו טכום הפקודונות באגודות אלה, מכל מקום הסכום. הכולל בוודאי אינו קטן. איננו יכולים להסתפק במצב כפי שהיה קיים עד עכשיו. בזמנו שאלתי מה עושה בנק ישראל כדי להרחיב את הפיקוח שלו. אם יש צורך בהרחבת הסמכויות לפי החוק - על נגיד הבנק להביא הצעות לחיקונים בחוק.

אני מציע שבנק ישראל יחבע לדין את רואה החשבון שחתם על מאזני הבנק בכפר-סבא.

(אחרי כן רשמה אמ)

ז. צור:

אני מבין כי אחריותו של בנק ישראל וסוכנות
הבנקת שלו לגבי האגודות השיתופיות היו
מוגבלים, והמידה וצריך לתקן את הסצב הקיים ולשנותו, מתעוררת שאלת ברית
הפיקוח ורושם האגודות השיתופיות. אולם הדברים כנראה אינם כשורה. לרושם
האגודות השיתופיות אין המגבון המתאים ועל כן גם חסר הוא אפשרות של
פיקוח ממשי.
על כן אני מציע לוועדת הכספים לקיים דיון
עם רושם האגודות השיתופיות וברית הפיקוח בענין הקואופרציה.

י. בדר:

כן אני רוצה להצטרף לתביעה המבקשת אחריות
רואי-החשבונות. לרואי החשבונות בארץ מעמד מיוחד, הם נהנים מזכויות
רבות מבלי שישאו באחריות. גם בענין זה הייתי מציע לקיים דיון.
דווקא ועדה זו עמדה על יסוד הבנקאות
וראתה, כי אין אפשרות להבדיל מבחינת
המדיניות הבנקאית בין אגודות שיתופיות לאשראי לבין בנקים. אפשר היה
לשפר בהרבה מצב קופות המלווה אילו היו משחררים אותן מהגבלות נפח.
היתכן שלגביהן יהא דין שונה? איני חושב שיותר לנו לקיים דיון נפרד
על קופות המלווה ודוקא עם רושם האגודות השיתופיות. זו טעות.

היו"ר י. גורי:

נכון.

אפרתי:

דומני כי הגיעה השעה לבדוק מה פירוש
המושג של "קואופרציה". קיימות קופות
מלווה במקומות שונים, איש מבצלי המניות לא מתעניין אחר-כך במצב
הקואופרציה. יש לבחון אחת ולתמיד אם אפשר לקיים מוסדות מעין אלה.

ניטיב לעשות אם נעביר את הפרוטוקול הישיבה
הזאת לנגיד בנק ישראל ולמפקח על הבנקים ונביחוד לשר האוצר, למען ידעו
משאלותיה של הוועדה.

א. בהיר:

אני מציע להעביר את הפרוטוקול גם לשר
העבודה ולשר המשפטים.

היו"ר י. גורי:

נעביר את הפרוטוקול הישיבה הזאת לסלטה
השרים, ובזה נסיים הפעם.

הבנק לחקלאות

=====

היו"ר י. גורי:

אנו עוברים לסעיף הבא: בנק לחקלאות.
רשות הדבור למר הלפרין, מנהל בנק לחקלאות.

מר י. הלפרין:

השאלות שנשאלתי היו מענינות מאד. אשתדל
להשיב עליהן בקצרה.

לשאלתו של יו"ר הוועדה בדבר הקונסורציום
של הבנקים לפעולות קונברסיה. הייתי אומר שהיתה כאן אי-הבנה על היקף
ההצעה. לפני כשנתיים הציע הבנק שלנו לבנק הלאומי לעשות נטיון מעבדתי
עם מספר מצומצם של מסקים ולהעמידם בתנאים האידיאליים ביותר. המדובר
היה במספר מסקים לא גדול, שבנקים אחדים יטפלו בהם באופן מרוכז, ועל
יסוד מדגם כזה אפשר יהיה לקבוע כמה וכמה נורמות, כמו: מה צריך להיות
ההון ביחס לתפוקה של המסק, ביחס להון ההשקעה של המסק, מה הרכבת
האפשרית ושאר הפעילויות הכספיות של המסק. המדובר היה לא בהיקף רחב
כי לשם כך נחוץ היה הון תועפות. חשבנו לחשוף על ידי כך תהליכים של
פעילויות כספיות ולהגיע לקונפיצינטים מוטמכים, כי הידיעה בשטח זה
היא מאד מצומצמת.

אני בא לשאלתו של חבר הכנסת אידוב כהן בענין הפיקוח על ביצוע המטרות להן ניתן כסף מתקציב הפיתוח - הלוואות מתקציב הפיתוח. הפיקוח על ביצוע הלוואות מתקציב הפיתוח נמצא בידי משרד החקלאות. הוא מבצע את הפיקוח באמצעות קציני פיקוח המבקרים במקום ונותנים, אם יש צורך בכך, שחרורים חלקיים של הלוואות לפי שלבי הפיתוח. כאשר מתקבל מקצין הפיתוח אישור כי שלב א' בוצע - אנו משחררים את הכסף לסלב ב'. המדובר בעיקר ביחס להסקיה, מבנים ומטעים. בהסקיה זה קשה יותר כי צריך להסקיע מראש את הצנורות. איני יכול לומר כי הדבר מבוצע בכל מאת האחוזים לפי ההתחייבויות. יש גם תקלות, ולא אחת אנו מעכבים את המסך ביצוע הלוואה.

החלק של הבנק עצמו נמצא תחת פיקוח מפקח מיוחד, העובד במסקים עצמם ולא במשרד. לפני הדיון נבקשה מסויימת של מסק, נותן מפקח זה אינפורמציה, ואם הלוואה אוסרה ומתחיל הביצוע, עליו לאשר עובדת היות העבודה בביצוע.

היו לנו 7-8 מקרים שהכרחנו את המסך להחזיר לנו את הלוואה היות ולא בצעו את המטרה לסמך ניתנה הלוואה. מאז ידעו המסקים לפנות אלינו נבקשה, במקרה של שינוי המטרה, ולבקש מאתנו הלוואה למטרה חדשה. לרוב משתמש המסך בהלוואה למטרה היעודה.

לשאלתו של חבר הכנסת אפרתי בענין ריכוז הון ממקורות אחרים. חשבנו על כך לאחר האמיסיה של חברת החטמל. אולם נוכחנו לדעת שלא נוכל להשתמש בכסף זה בגלל הרבית הגבוהה. אנו צריכים לתת רבית של 6,5% לפחות בהצמדה מלאה. זה יעלה למסך ביוקר רב.

לשאלתו של חבר הכנסת דיין בענין ההתיישבות הצעירה. תכניות תקציב הפיתוח נקבעות על ידי משרד החקלאות. לפי מיטב ידיעותי, רוב גדול של הכסף הולך להתיישבות הצעירה. הרחבת שטחי ההסקיה בהתיישבות הצעירה נעשתה בקנה-מידה ניכר בכספי תקציב הפיתוח, נוסף על השטח שצקבע על ידי המחלקה להתיישבות של הסוכנות.

אשר להלוואות הבנק. הבנק, לא זו בלבד שאינו מבחין בין מסק פרטי לבין מסק אחר, אלא שהוא נותן זכות קדימה למסק הצעיר. רק לגבי מסקי שיקום היתה הגישה כלגבי התיישבות צעירה של זתיקים. אין אנו מפלים לרעה את המסק הצעיר, להיפך אנו מפלים אותו לטובה. בזמן האחרון אנו נותנים למסק הצעיר ציוד חקלאי דומם וציוד של איצוונטר חי נוסף לתקציב ההתיישבות.

בנק לחקלאות שלנו נמצא במצב קשה. בארצות רבות התפוצצו בנקים אלה לא אחת, ועל הממשלות היה להוציאם מפולת. לאשרנו לא הגענו עדיין למצב כזה, אולם אנו פונקציה של ממשל החקלאות ומצבנו תלוי במצב החקלאות. אם תהיה החקלאות במסגר - יהיה זה גם מסגרו של הבנק.

בבנקים המסחריים מתחדש האשראי השוטף אוטומטית. כל כמה חדשים מחסל בנק הפועלים את החוב ומחדשן רגע - אחר-כך החידוש הוא מתמיד, כמעט אוטומטי. אצלנו המטרות הן אחרות, הלוואות ניתנות לזמן ארוך. עומדת בפנינו בעיית הזמן. מצד אחד קיים בבנקאות כזאת הכלל האומר, שהלוואה לא צריכה להינתן לזמן יותר ארוך מתקופת המטרה. אולם אין אנו שומרים על הכלל הזה. קודם כל, גם הסוכנות אינה שומרת על הכלל הזה. היא נותנת הלוואה לקניית פרה לתקופה התיישבותית של שלושים וכמה שנים.

עובדה היא, כי בארצנו מובא האספקט הכלכלי אך מעט בחשבון, וכוונתי בשטח התכנון של הפעולות השונות. תכנון המים למשל הוא תכנון הנדסי בלבד. אין הוא תכנון כלכלי. על המדינה בעצם להביא בחשבון גם את חוות דעתו של המהנדס וגם את חוות דעתו של הכלכלן. זאת אין אנו עושים. גם על הבנק להתחשב באספקט הכלכלי, אולם הסתירות בשטח זה רבות. אין אנו יכולים להציע הצעה עיונית של מצב אידיאלי. לא נקתיגוריות כאלה נוכל לפעול. עלינו לפעול בקתיגוריות מציאותיות.

אם נאמר שיש לתת הלוואה מתקציב הפיתוח לארבעים שנה לא היה זה מעשי. תקציב הפיתוח לא יוכל לפעול בצורה כזאת, בהדרגה אולי נגיע לכך. ביחוד קשה הדבר בתקופה של אינפלציה. התקדמנו מ-9 שנים ל-15 שנה. לאחר שפעלנו כ-4 שנים במתכונת של 9 שנים וראינו כי בזה לא די, עשינו קונברסיה והגענו עד 15 שנה. לאחר שתעבור לפחות מחצית התקופה הזאת, ונראה כי גם בזאת לא נוכל לעמוד, ניתן ארכה, ואולי נגיע ל-20 שנה. על כל פנים, כל זה במידה מתקבלת על הדעת, וזו תשובתי לשאלתו של חבר הכנסת הרצפלד בענין הזמנים.

הבנק מקיים את העקרונות עליהם הוסתח: החאמת ההלוואה למטרה. אולם הזמן שניתן אינו מספיק. על כן שואף הבנק לפעול באשראי אינטגרלי, לזמנים בינוניים, ארוכים וקצרים. טפחנו את ההון החוזר, קרנות משותפות וחשבונות דביטוריים כדי ליצור מסך כספי מעורב לבל יוצר מצב של הקפאה.

אמרתם כי אין החקלאי יכול לעמוד בהצמדה. הטענה היא טענה, אולם לא לבנק. גם לבנק אין זה נוח. החשבונות המובכים ועוד. לאסרה של הטכניקה הבנקאית ולטובתה של החקלאות ההצמדה היא לדולאר. בינתיים איפוא אין מה לעשות. עד לתקופה של שנתיים אין בכלל הצמדה. הלוואה פטור מהצמדה. מתקופה של שנתיים עד חמש שנים - 50% של הצמדה; מתקופה של חמש שנים עד שבע - 60% של הצמדה, ומשבע שנים ומעלה - 70% של הצמדה.

ההלוואות להתיישבות הצעירה פטורות מהצמדה במשך שבע השנים הראשונות לקיומו של המסק.

אלה הן ההנחיות שאושרו על ידי הממשלה ועברו בודאי גם את וועדת הכספים.

ז. סוזאייב: אני מבין שב-7 השנים הראשונות פטורה ההתיישבות הצעירה מהצמדה. איך נעשה

החישוב בשנה הסמינית?

מר י. חלפרין: עוד לא הגענו לכך. לא הועמדנו במצב כזה. בבוא הזמן נצטרך לשכת על הסדוכה הזאת.

בהסתדרות המועלים החקלאים היתה הצעה להצמיד את ההלוואות לאינדקס המחירים החקלאיים. ההצעה לא נתקבלה על ידי הממשלה. אני מכיר רק מקרה אחד של חקלאי שהחזיר את החוב ולא רצה להתחייב על הצמדה. זאת עשה בעל משק פרטי. הוא הדין גזבר של משק אחד. יתר הלוויים שחייבנום לפי החוזה הודיעו על רצונם בהצמדה לדולאר. לעת עתה אין זה איפוא אקטואלי.

אשר לשאלותיו של חבר הכנסת בהיר על רבית, אין לי במים לאומדן כולל של תשלומי החקלאות לחשבון רבית. יש בידי רק שני מספרים: האחד - של הבנק שלנו, וזה מסתכם ב-6 מיליון ל"י, השני - של בנק ישראל, וזה מסתכם באומדן של 10 מיליון ל"י לכל הבנקים, לא כולל בנק לחקלאות. סה"כ - 16 מיליון ל"י. וזה מחוץ לסוכנות ומחוץ לרבית בטווח החופשי. אולם יש בשטח זה עוד בעיה חריפה שצריך לחקרה: יש רבית סמויה מן העין המצטרפת לסכומים די גדולים. מסק הבא לקנות אספקה סמוימת, אם משלם במזומנים - המחיר אחד, ואם מקבל בהקפה - המחיר שונה. גם זה רבית, והמסקים לא מחשבים אותה כלל.

נסאלתי אם מוצדק הזמן המקובל. תשובתי היא שלילית. הוא אינו מוצדק. המסק בסופו של דבר, לאור המציאות, לא יוכל לשלם. יצטרכו להתחרות אתו ולהגיע לזמנים מתאימים. אמרתי כבר, כי יש בענין זה התקדמות על ידי הקונברסיה הקודמת שנעשתה על ידי תקציב הפיתוח. אין חישוב מדויק למטרה. הפרדסן מתחיל לשלם את הקרן לפני שהפרדסנותן פרי. הוא הדין בכל ענף וענף.

שאלה נוספת. על הבנק לשלם את אשר הוא חייב לשלם, ומה יצריך האוצר לתת לבנק מתקציב הפיתוח - עליו לתת לו. של החשב הכללי לדרוש את אשר מגיע לו ועל הבנק לדרוש את אשר הוחלט לתת לו.

כשתרון וועדת הכספים בתקציב החקלאות היא יכולה לומר לשר האוצר: יש להגדיל את ההלוואה לבנק כי קבלת רבית ורווחים.

א. בהיר:

שאלתי היא: היכול בנק לחקלאות להסתפק ב-10 מיליון ל"י לאור התפקידים העומדים בפניו? האם הוא יכול להסתפק בהון יסודי זה?

מר י. הלפרין:

מבחינת הבנק - כן, אולם לא מבחינת החקלאות. החקלאות זקוקה לכסף. אין בסכום זה כדי לספק אותה.

א.ט.

אני מקיים מו"ט עם משרד האוצר על צורות אחרות של יצירת הון עצמי של הבנק, כמו: קרנות מילואים ולא רק בצורה של מניות, ובייחוד קרן ערבות לערבויות הסמסלה בתנאים מסויימים. הדבר נמצא במו"ט. קרן כזאת היא הכרחית, והאוצר יצטרך לוותר על כמה עשירות של רבית, ובצורה כזאת תיווצר הקרן ויהיה בידינו הון של כמה מיליון ל"י בתור הון קרנות. קרן כזאת אינה עולה לא בדיודנדה ולא ברבית.

א. בהיר:

איני מדבר על רווחיו הפנימיים של הבנק. שאלתי היא: האם מחייב המצב האובייקטיבי לדרוש מן הממשלה כספים נוספים?

מר י. הלפרין:

בודאי שצריך להוסיף כסף כל זמן שהחקלאות זקוקה לכך. אין זה ענין של הבנק, אלא ענינה של החקלאות. דריסת הפיתוח בחקלאות היא גדולה מאד. אין בידינו לענות אפילו על צרכים אלמנטריים ביותר, כמו בנין אסמים בכפר.

נשאלתי על קונברסיה של 25 שנה. אנו חושבים תקופה זו למתקבלת על הדעת, אולם גם זה איננו בדוק.

לשאלותיו של חבר הכנסת ספיר בענין הקרנות יש 19 קרנות מהן 15 משותפות עם אלה של זרמי ההתיישבות השונים, קרן הדרים, קרן ההתיישבות הצעירה המשותפת עם הסוכנות והממשלה, קרן דייב וקרן משותפת עם הפדרציה הציונית בדרום אפריקה. בששים אחוז הבנק ובארבעים אחוז השותף.

רשימת הקרנות היא: קרן אחוד הקבוצות והקבוצים, קרן הקבוץ הדתי, קרן הדייג, קרן השומר הצעיר, קרן הקבוץ המאוחד, קרן פועלי אגודת ישראל, קרן המושבים, קרן החקלאות הפרטית, קרן עם ניר השיתופי, קרן עם "יניב", קרן לפיתוח של המפלגה הפרוגרסיבית, קרן פועלי העובד הציוני, קרן משקי תנועות החרות - ב"ת"ר, קרן מושבי הפועל המזרחי, קרן בהתיישבות הצעירה, קרן לחקלאים של התאחדות האכרים, קרן החקלאית של הסתדרות הציונים הכלליים, קרן המשותפת עם הפדרציה הציונית בדרום-אפריקה.

המפתח הוא - 6000 ל"י לישוב לקרנות הבינוניות והגדולות. לקרנות הקטנות - יותר.

המטרות - בראש המטרות: השקאה, מטעים, בעלי חיי, מבנים, ציוד, קרקע, שיכון ודייג.

שערי הרבית - התקופה העולה על ששיר חודש או חמש שנים - 6%, מטלס שנים עד חמש שנים - 7%, עד שלש שנים - 8%. הלוואות מקרנות משותפות - 7%. הלוואות מקרן הדרים - 5%.

יש גם רבית אחורים. בדרך כלל אין התורה הבנקאית מפליצה על רבית עונשין, אולם לצערנו, אין לנו דרך אחרת, אלא להסתמס בשוט זה. לא אחת אומר לי גזבר: כדאי לי לשלם את קנס הפגורים כי אחרת הייתי צריך לקחת הלוואה בשוק החופשי ברבית של 18%.

בשנה הקודמת היתה הרבית הממוצעת 5,8% ובשנה האחרונה - 6,2%.

קשה לי להשיב על השאלה מה טכום האשראי שניתן לחקלאות על ידי כל הבנקים. קיימות סחירות אפילו ברוח"ות הרשמיים של בנק ישראל, יש סחירה בין הרו"ח המופיע בספר והוגש ב-31.3 לבין הגליון הרבע-שנתי. בגליונות הללו אני רואה מסמך יותר מדוייק. ל"י הגליונות יוצא, שכל האשראי הבנקאי במדינה ב-31.12.1956 היה 336 מיליון ל"י, מזה לחקלאות - 133 מיליון, ובנק לחקלאות בתוך 133 מיליון ל"י אלה - 80 מיליון ל"י, היינו ששים אחוז. זה כולל גם את 7,5 מיליון הל"י של ענף ההדרים. אפשר איפוא לומר שעל חצי מיליארד ל"י ערך ייצור כ-140 מיליון ל"י הם אשראי בנקאי, בערך 27%, ומזה יש להוריד את בנק ישראל לחקלאות, שהוא ברובו לזמן ארוך ולא למחזור.

ש. דיין: שאלתי אם יש בנק גם פקדונות אישיים?

מר י. הלפרין: יש גם חשבונות עו"ש לזמן קצר.

לשאלתו של חבר הכנסת ספיר אם אחראי הבנק כלפי הממשלה. הבנק אחראי על הפקדונות, והוא מחזיר אותם בתשלומים חצי שנתיים ובמועדים קבועים. כאשר הבנק מסרב לאשר הלוואה מסויימת ומסרד החקלאות מעוניין בכך שהלווה יקבל את ההלוואה, מביא הלווה לבנק ערבות הממשלה בגובה של שלושים אחוז.

הבנק פועל כמוכן רק בסוג אחד של אשראי, וכוונתי לנזקי טבע. הבנק מרב לקבל על אחריותו את פגעי הטבע. כאן הוא פועל על אחריותה המלאה של הממשלה. המדובר איננו בסכומים גדולים אולי 2-3 מיליון ל"י. אין אנו מגלים ללווה את מידת הערבות שקבלנו מגורמים ממסלתיים.

הבטחונות הן משכנתאות להלוואות לזמן ארוך. במקרה שהלווה הוא מסק תקציב במסגרת הסוכנות שעבודים נוסדו בניהם של ציוד מכל הסוגים, שטרות בערבות הקרבות, ערבות המסווקים וערבויות פרטיות.

וכאן אני בא לשאלתו האחרונה של חבר הכנסת ספיר על מקרים של אי-תשלום ואי-גביה. יש פיגורים בתשלומים. יש גם פיגורים קשים. לעת עתה לא נפגע הבנק מפיגורים אלה. אני חושב שהפיגורים נובעים מכך, שהכספים צועדו למשקנות מסויימות, שהמשקנות האלה עדיין לא הגיעו לפוריות ולא תלקית ולא תלאת. לרוב יש בעין "קליירינג" ביחס לסוג מסויים של משקים. הלוואה חדשה מסדרת את הפיגורים של ההלוואה הקודמת. אין אנו רואים את הפיגורים האלה בקתיגוריה של אי-גביה או אי-תשלום. אנו מקווים שהמשקים ישלמו, ואנו מחייבים אותם ברבית פיגורים. הפיגורים קיימים בכל סוגי המשקים: משקים שיתופיים, בודדים, דייגים, ערבים ועוד. היו גם מקרים בודדים של פשיטות רגל או של פירוק, ובמצאים בטפול משפטי. היתה חברה בנגב "עציון-גבר" שהתפרקה וקבלנו את הטכונות. כן פסט את הרגל בעל מושב פרטי מאחת המושבות.

אשר לשאלתו של חבר הכנסת הרצפלד בעניין זמני הפרעון. שיכון - עשרים שנה, השקאה - 15 שנה, טבנים - עד 7 שנים.

אלה הן חשונותי על שאלות חברי הועדה.

עד כה דברתי על הכנק כי זה היה הנושא, אבל הבנק אינו אלא מכשיר שצריך לבוא לעזרת החקלאות. לפני שבע שנים איש לא תאר לעצמו את ההתפתחות, וההתפתחות היתה יפה. הבנק אישר מיליוני הלוואות, אולם בזה לא די. לווים אינם באים על מיפוקם. הגישה אינה אישית, סובייקטיבית, אלא אובייקטיבית-משמית: מטרות, אולם גם מטרות חשונות לא מגיעות לטיפול הבנק מחמת חוסר אמצעים. על הבנק להיות מצויי כדי למלא את חפקידו עוד שנים רבות בהון. גם הון עצמי וגם הון פיתוח בצורת פקדונות.

י. ספיר:

יש לי שאלה נוספת: הבנק קיבל עד היום את אמצעיו מן הממשלה. היש בידי הבנק מכשיר, סיכוי, אפשרות לגייס כספים שאינם כספים ממשלתיים, אם בארץ או בחו"ל?

האם הרבית שהחקלאות יכולה לשלם ותנאי הפרעון שהם הכרחיים לחקלאות מאפשרים לגשת לחכנית של גיוס כספים, ואת הפער בין זה לבין זה לקבל כהשתתפות ממשלתית?

מר י. הלפרין:

לאחר הצלחתיה של חברת החשמל בענין האמיסיה פנינו לממשלה ובקשנו גם אנו אמיסיה. הבנק הלאומי לא נטה לכך. נוסף לכך, כאשר הבאנו את ענין ההצאה בפני החקלאים, נתקבל הענין לא רק תוך הסתייגות, אלא תוך התנגדות. כל האמיסיות צמודות בטאה אחוז. הרבית למעשה טגיע לשבע אחוז, היינו - אין זה אלא הון יקר לחקלאות. על כל פנים, אילו היתה אפשרות כזאת, היינו מחייבים את המוטדות החקלאיים לשיקול דעת רציני, אולם בינתיים לא יכולנו להיכנס לכך כי הבנקים הביטו בעין רעה על הופעתו של בנק אחד כמיסיונר.

היו"ר י. גורי:

אנו מודים למר הלפרין על הרצאתו.

העלאת שכ"ד בבתי עסק של רשות הפיחוח

=====

היו"ר י. גורי:

אני נותן את דעות הדבור ליו"ר וועדת המסנה, מ. קרגמן.

מ. קרגמן:

קודם כל לסדר. אמט בסעה 20.00 סיימה וועדת המסנה לענין העלאת שכר דירה בבתי עסק של רשות הפיחוח. טרם הספיקה הוועדה להביא את הדבר לידיעתה של מליאת וועדת הכספים, הזדרז חבר הכנסת סוזאייב ופירסם בעתונות דברים מקוטעים מאד, גם לא נכונים, אולם זה כבר ענינו.

י. ספיר:

לא נכונים גם לגבי דברי עצמו?

י. קרגמן:

כן.

לא אכנס בהערכת עצם הפירסום שלפי דעתי לא היה נכון. אני רק מצטער על כי חברי וועדת הכספים נודע על מסקנות ועדת המסנה לא מהמקור הראשון אלא מהעתונות.

ועתה אקרא את מסקנות הוועדה. (קורא).

כן היתה הצעת מיעוט של חברי הכנסת סוזאייב ולויין. אקרא גם אותה (קורא).

ז. סוזאייב:

קודם כל לגבי הערתו של חבר הכנסת קרגמן. יש יחסים קוליגיאליים בין חברי הוועדה, שכדאי היה אולי לבררם. אני מתפלא על השתוממותו של חבר הכנסת קרגמן. יש ועדה מסנה של וועדת הכספים הדנה בנושא צבורי מסויים, לא סודי, במסך כמה חדשים, והיו על כך ידיעות בעתונות. אתמול בסיום הדיון הודעתי לוועדה במפורט, לאחר שהצעתי הצעת פטרה, שהיות ולא נתקבלה הצעת הפטרה שלי שהצעתי אותה כי לא רציתי להעלות את הענין על הבמה הפוליטית, אני אלחם על הצעתי בעתונות, באספות, בכנסת ובהצעות לסדר היום, כי אני רואה את הענין כצורך. לצער הרב לא נענה רוב הוועדה להצעת הפטרה שלי והציע את הצעתו הוא. הצעת הפטרה שלי היא הרבה מדי מתונה. למעשה הייתי צריך להציע הצעה קיצונית, אולם עסייתי זאת כדי לא להעלות את הענין לזירה הפוליטית.

כאשר הלכנות מהישיבה פניתי למזכיר הסיעה כי רציתי למסור לעתון הנוקר על המתרחש בוועדת המסנה לאחר שסיימה את עבודתה. מסרתי את אשר התרחש בה ומה עמדתנו. אם מסרתי דברים לא נכונים - אפשר לתקן את הדבר, אולם זה לא שייך לענין. השאלה היא: אם היה פגם בפעולה שלי? אם כן - הייתי רוצה שילמדוני איך יש לנהוג. אני מבקש ומציע, שהדבר יתברר בצורה חברית, ואם היה פגם בהתנהגותי אמס - אהיה הראשון שאצטער על כך.

היו"ר י. גורי:

השאלה איננה שאלה של התנהגות חוקית-לגיטימית. מבחינה זו אין כל פגם במעשך. השאלה היא אם זה רצוי, ודבר זה הוא ענין להערכות. איש לא יכול לסיים את עצמו לטופס.

ז. סוזאייב:

לעצם הענין. הועדה דנה ושמעה עדויות מספר אנשים, בתוכם עדות מנציג משרדי מס הכנסה. לא הייתי נוכח בישיבה זו, אולם קראתי את הפרוטוקול. נציג משרדי מס-הכנסה הביא דוגמות שונות. יתכן ויש גם דוגמות הפוכות, אולם לאור הדוגמות שהביא מחזקות את טענת הסוחרים.

מר לרנר קבע למשל שלגבי שנת 1955/56

הגיע שכר הדירה של חנויות מכולת ביפו, חנויות יותר גדולות, אאל-360 ל"י לשנה, אם כי בתל-אביב התשלום המכסימלי הגיע ל-300 ל"י בלבד. חנות ירקות בשוק הכרמל עם מחזור של חמישים אלף ל"י משלמת שכר דירה של 334 ל"י לשנה לעומת חנות ירקות ביפו עם מחזור של 45000 ל"י השכר דירה של 431 ל"י לשנה.

בשנוע שעבר הייתי צעצעי ביפו כדי לבדוק

את הדברים. נכנסתי לחנויות סתם והתבשרתי מאד מצדקת דברי הסוחרים. נכנסתי לבית מרקחת ביפו ברחוב גבעת-עליה מספר 4 בית מס' 97. בית ששייך לערבי שנשאר ביפו. הגודל 60 מ"מ לפי ההוראות של משרד הבריאות. לפי ההחכם משלם בעל בית המרקחת לבעל הבית ארבעים ל"י לחודש. שלטה בתים אחר-כך יש עוד בית-מרקחת, באותה גבעת-עליה, רחוב מס' 4, בית מס' 105, הבית הוא של רשות הפיתוח. בית מוזנח, ישן, בעל צורה נוראה. קודם שילם בעל בית-המרקחת 19 ל"י, אחר-כך 24 ל"י, בית המשפט פסק אחר-כך 43 ל"י ועכשיו דורשים מהם 52 ל"י לחודש לעומת שכר הדירה בבית היפה שאינו עולה על 40 ל"י.

נכנסתי לכמה חנויות ברחוב אילת, חנויות

מוזנחות. דורשים שם 44 ל"י לחודש. חנות אחרת באותה בית משלמת 36 ל"י לחודש. דורשים תוספת. השויות את הדבר עם שכר הדירה שמסלמות חנויות בתל-אביב, במרכז תל-אביב. במקרה אני מנהל שם בית אחד. יש מי שמשלם 25 ל"י ויש מי שמשלם 30 ל"י. לא יותר, הם מוגנים על ידי חוק הגנת הדייר ואפשר לקחת מהם לא יותר מ-280% לעומת שכר הדירה בשנת 1940. התוצאה היא, שאם כי בתל-אביב אפשר לקחת תוספת של 280% וביפו 215% בלבד - שכר הדירה ביפו עולה על שכר הדירה בתל-אביב.

איני רוצה שהדבר יתפך למטרה פוליטית.

הצעת הצעת פטרה. הסכמי שלגבי האזורים המרכזיים, כמו: בוסטרוס, שדרות ירושלים - יתקבל הסכום הנדרש, 35%. לא כן לגבי אזורים אחרים. שם אין זה מוצדק.

אני רוצה למסור על התרשמותי אני מדיוני

וועדת המסנה. הרגשתי היתה, שגם הרוב בוועדת המסנה הרגישו שהעלאה זו אינה מוצדקת. אלא שהטענה היתה, הרי בלאו הכי כבר 75% מהדיירים חתמו על חוזים.

אני רוצה להזכיר למליאת הוועדה כי וועדת

המסנה נבחרה בחודש אוגוסט, וכבר אז הודיעו לנו כי כ-50% כבר חתמו. ואם אז היה מקום למנות וועדה מסנה - גם עתה יש מקום לשנות את המסקנות וההחלטות של רשות הפיתוח.

אני מערעא על החלטת הרוב בוועדת המסנה

ומבקש מוועדת הכספים לקבל את הצעת הפטרה שלי.

ס. חזני:

צדק חבר הכנסת סנזאייב בשני דברים:
היתה בקרב חברי הועדה הרגשה שהעלאה
פחאוסית של 35% אינה מוצדקת. במקומות אחרים היו ההעלאות הדרגתיות.
דבר זה אינו נכון ועושה הנשם קשה, אפילו אם הוא צודק, וזה בא לידי
ביטוי בהמלצה הראשונה של וועדת המסנה.

כן נכון הוא, שלפי עדות פקיד השומה התברר
שבמקרים מסויים שכר הדירה ביפו ביחס לחל-אביב הוא יותר גבוה, אולם
עונדה היא שגם אם ברמת ההכנסה של הסוחרים בת"א הוא יותר גדול הרי
גם ההכנסה היא יותר גדולה, וזה בגלל עבודת הידיים, אולם אין זה
שייך לעניין. נכון שיש כמה מקרים מסויים כאלה. יתכן וביחס אליהם
אין זה צודק, אולם באופן כללי שכר הדירה בתל-אביב הוא יותר גבוה.
גם אני בקרתי ביפו ובדקתי את הדבר.

אף על פי כן סבורה הוועדה, וזה בא לידי
ביטוי בהמלצה מס' 3, שיש להרחיב עוד יותר את המסגרת הקיימת של מתן
הנחות באזורים נחשלים בהתחשב במצבם של בעלי עסקים.

בכל זאת אי אפשר להתעלם מן העובדה, כי
75% מבעלי העסקים כבר חסרו על החוזים מחוץ הסכמה הדרושה. אילו
הטביעו יבלו ללכת למשפט.
באחד באפריל שנה זו תחול העלאה חדשה בכל
הארץ. אז בחזור לעניין יפוי, ואנו תובעים מרשות הפיתוח לא לבצע כל
העלאה ברמי שכירות סכלי להביא את המלאה לדיון בוועדת הכספים

המלצה מס' 5 באה בעקבות ההזנחה הרבה
שדאינו נבתיים של א רשות הפיתוח. רשות הפיתוח גבה כיתר בעלי הבתים.
אנו אמרנו: על רשות הפיתוח לתקן את הבתיים ולשפצם גם אם אין זה מסתל

ב. לוי:

מד לנדל הניא בפני ועדת המסנה מקרים
מסויים מאופיינים, נכון שהוא עצמו הסתיי
ואמר, שאין זה משקף במאה אחוז את המצב. חברי הוועדה יצאו ליפו להיו
ולראות את הדברים במו-עיניהם, ברור הוא שאין חילוקי דעות לגבי
האזורים הנחשלים, ומתנגדי על כן לא קיבלה וועדת המסנה את הצעת הפסדה
של חבר הכנסת סנזאייב אליה הצטרפתי גם אני.

היו"ר י. גורדי:

אנו נמטיין בדיון זה כחד.
הישיבה הזאת נעולה.

הישיבה נכעלה בשעה 13.15